

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

..META*~

PŘÍRUČKA PRO PEDAGOGY A DALŠÍ PRACOVNÍKY ŠKOLY

Začleňování vícejazyčných dětí

ZŠ a MŠ Radlická – Praha

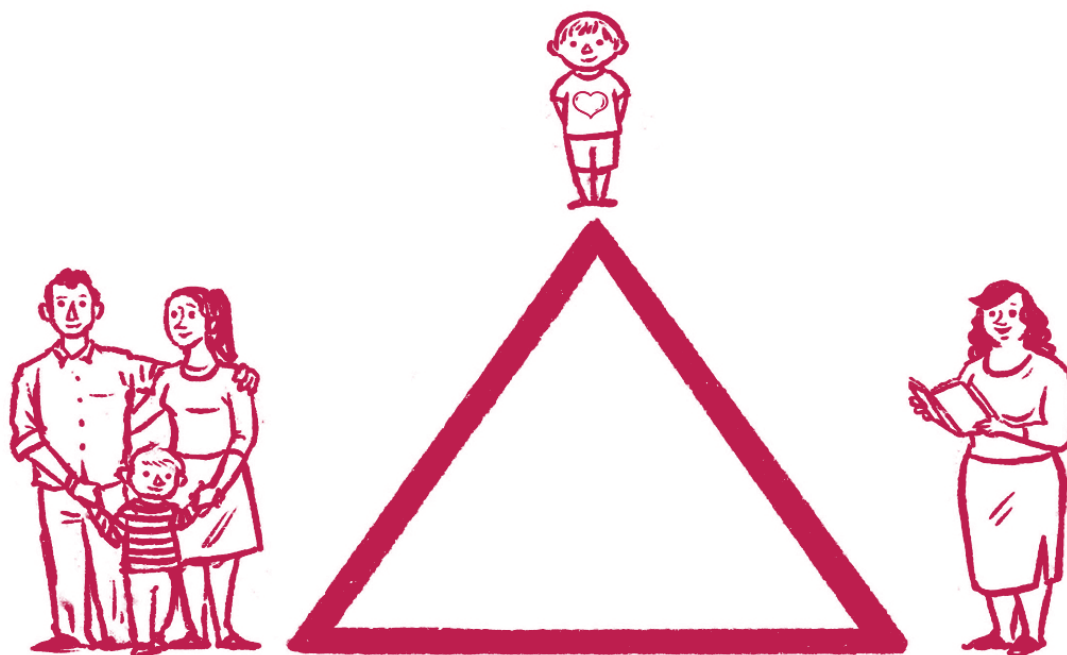

Obsah

Úvod	3
Pro koho je příručka určena	3
Proces vzniku příručky	4
Formát příručky	4
Legislativa a vymezení pojmů	4
Legislativní zdroje a Inkluzivní škola	5
Vymezení kompetencí a organizační struktura pracovníků ZŠ Radlická v systému začlenění	6
Vedení školy	7
Třídní učitel	8
Učitel	9
Učitel ČDJ	9
Koordinátor vícejazyčných žáků	10
Asistent pedagoga	10
Školní poradenské pracoviště	11
ŠPP a legislativa = proč je činnost ŠPP důležitá	11
Členové ŠPP a jejich podpora poskytovaná vícejazyčným dětem	12
Kontakty na členy týmu ve školním roce 2023/2024	13
Spolupráce s rodiči vícejazyčných (ukrajinských) žáků	14
Volnočasové aktivity	15
Klima školy	16
Klima školy a vícejazyčné děti	17
Klima třídy	17
Třídnické hodiny	18
Obecná doporučení pro práci se třídním kolektivem	20
Specifika práce s kolektivem s vícejazyčnými dětmi	21
Učitel a klima třídy	22
Klima pedagogického sboru	22
Psychohygiena pedagogů	23
Syndrom vyhoření a jak mu předcházet	24
Diagnostika úrovně znalosti češtiny	25
Výuka češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)	26
Nastavení spolupráce s učitelem ČDJ	27
Výuka v běžných předmětech	28
Jak aktivovat žáky, kteří nerozumí česky	28
Jak učit a zapojit vícejazyčné děti	29
Materiály do výuky	30
Hodnocení	31
Postup	31
Kritéria hodnocení	32
Co hodnotit?	32
Co je adekvátní? Co je pro žáka zvládnutelné? Co pomůže, aby žák mohl úkol zvládnout i přes jazykovou bariéru?	32
Jak získat podklad pro hodnocení, jak ověřit znalost	33
Slovní hodnocení a známky	34
Hodnocení češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)	34
Přílohy	35
Příloha č. 1 Úrovně znalosti češtiny a základní doporučení	35
Příloha č. 2 Záznam o dítěti ke sdílení nebo hodnocení	37
Příloha č. 3 Podklad pro hodnocení komunikačních kompetencí u dětí z jazykové přípravy – očekávané výstupy	38
Příloha č. 4 Přepis známek do slovního hodnocení (kritéria hodnocení) a pravidla pro hodnocení (obecná)	40
Příloha č. 5 Slovní hodnocení – Victor, 5. třída (vzor); Armin, 3. třída (školní praxe)	41
Příloha č. 6 Příklady slovního hodnocení z ČDJ	43

Úvod

Pro koho je příručka určena

Příručka je určena všem pedagogickým pracovníkům školy, slouží jako podpora pro jejich práci s vícejazyčnými žáky a má doporučující charakter. Jejím cílem je popsat postupy podpory a začleňování vícejazyčných žáků ve škole tak, aby každý pedagog, který se setká s vícejazyčným žákem, věděl, jak dítě co nejlépe podpořit, případně na koho se ve škole obrátit. Příručka zachycuje současný stav a zároveň realistické optimální nastavení, ke kterému chce škola směřovat. V příručce naleznete také praktické tipy pro práci s vícejazyčnými žáky v běžné výuce, v hodinách češtiny jako druhého jazyka nebo během třídnických hodin. Příručka byla vypracována v letech 2022–2023 ve spolupráci s pedagogy ZŠ Radlická pro konkrétní potřeby školy a vznikla v rámci projektu Naše čtvrť 2 (reg. č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/20_079/0002117), který je spolufinancován Evropskou unií v rámci Operačního programu Praha – pól růstu ČR.

Proces vzniku příručky

Na začátku procesu tvorby příručky nejprve proběhly hloubkové rozhovory s pedagožkou pracující s ukrajinskými žáky, která pracovním META, o. p. s., pomohla orientovat se v situaci podpory vícejazyčných žáků ve škole a pochopit potřeby školy v oblasti začleňování vícejazyčných žáků a její reálné možnosti v rozvoji nastaveného systému. Na základě těchto jednání vznikl první hrubý návrh podoby příručky. Aby bylo do procesu tvorby zapojeno co nejvíce pedagogů školy, následoval workshop pro zachycení potřeb pedagogů (proběhla diskuze o naplňování těchto potřeb), zjištění rezerv

a potenciálu pro zlepšení a plánování konkrétních kroků. Během workshopu účastníci diskutovali o konkrétních částech návrhu příručky. Workshop byl nabídnut všem pedagogům školy. META, o. p. s., následně zpracovala výstupy z workshopu do přehledné formy a představila je vedení školy a týmu OMJ při osobním setkání. Prezentace příručky byla pak ještě zaslána pedagogům školy k prostudování a komentování obsahu. Následně proběhly další schůzky s OMJ týmem školy, se kterým byla finálně konzultována témata i obsah příručky. Výstupy ze setkání byly zapracovány do příručky.

Formát příručky

Příručka je rozdělena do vybraných tematických bloků (viz obsah), za nimiž následuje **stručný seznam doporučené literatury**, součástí jsou také **praktické přílohy** (vzorové záznamové archy k hodnocení, příklady hodnocení atd.).

Doplňující součástí k příručce tvoří **šanon umístěný v kabinetu 1. stupně** (verze ke kopírování) a **složka Žáci s OMJ uložená na interním disku Základní škola**.

Zde jsou k dispozici modelové pracovní listy, podklady k tématu hodnocení, ale i k praktické výuce vícejazyčných žáků v rámci češtiny jako druhého jazyka (ČDJ) a běžných výukových předmětů.

 Purpurovým písmem s podtržením v příručce označujeme aktivní hypertextové odkazy (prokliky na externí online materiály).

Legislativa a vymezení pojmů

Žák-cizinec, dítě s OMJ, nebo vícejazyčné dítě/žák?

V legislativě je používán termín žák-cizinec (školský zákon, § 20), případně žák s nedostatečnou znalostí češtiny či žák z odlišného kulturního prostředí (vyhláška č. 27/2016 Sb.). Rozšířený termín **dítě-cizinec** však není přesný, neboť zahrnuje jen děti s cizí státní příslušností, nikoli všechny děti a žáky s odlišným mateřským jazykem či jazyky.

V této příručce používáme často místo vžitého termínu **děti/žáci s OMJ** (s odlišným mateřským jazykem) spíše termín **vícejazyčné dítě/žák**. Tento pojem nepoukazuje, na rozdíl od předchozích dvou, na nedostatky a odlišnost takových žáků, ale naznačuje potenciál, který děti s odlišným mateřským jazykem mají. Odráží se tím otevřenější přístup, který podporuje, aby děti s migrační zkušeností a s odlišným mateřským jazykem svoji vícejazyčnost postupně rozvíjely.

Legislativní minimum ve vztahu k dětem s odlišným mateřským jazykem

Zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon, MŠMT)

- definuje právo na vzdělání (§ 20, odst. 1 a 2),
- definuje termín žák-cizinec,
- § 16 se věnuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP),
- zmiňuje bezplatnou přípravu žáků-cizinců, kterou definuje vyhláška č. 14/2005 Sb.

Vyhlášky ke školskému zákonu (MŠMT)

Metodické doporučení pro poskytování služeb ŠPZ (MŠMT)

- podrobně popisuje podpůrná opatření (PO) pro žáky s „nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka“.

Legislativní zdroje a Inkluzivní škola

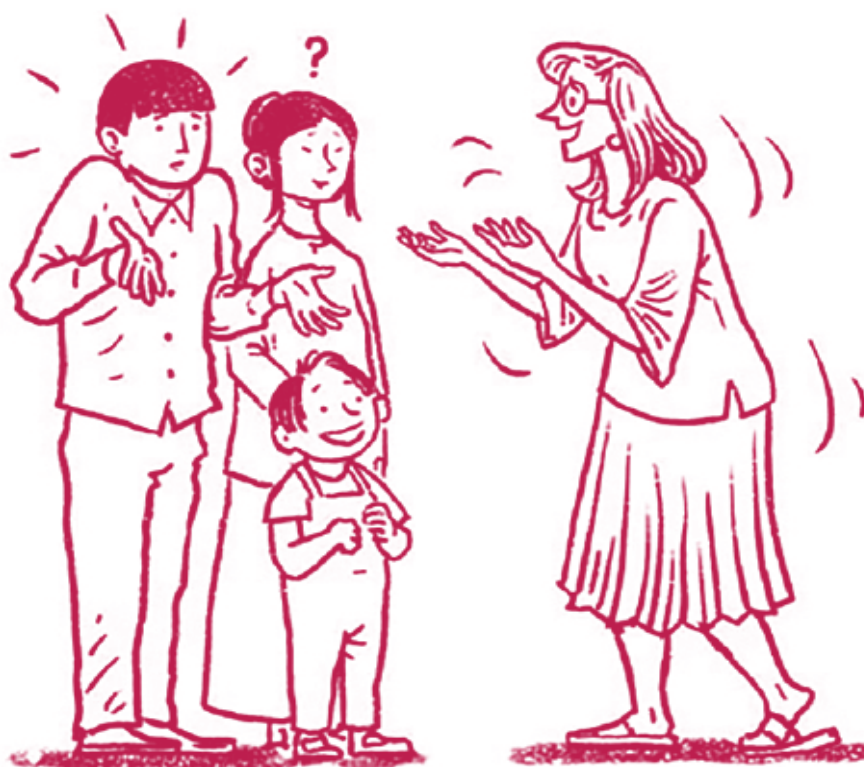

Souhrn průběžně aktualizovaných legislativních změn v tematicky rozdělených blocích naleznete na [Inkluzivní škole](http://inkluzivni.skole) (dále inkluzivniskola.cz), webové platformě METY, o. p. s.:

- [přijetí do základní školy](#)
- [zařazení do ročníku](#)
- [zdravotní pojištění](#)
- [financování češtiny jako druhého jazyka](#)
- [jazyková příprava](#)
- [jazyková podpora](#)
(týká se podpůrných opatření, na která mají vícejazyční žáci nárok)
- [hodnocení žáků s OMJ](#)
- [financování asistenta pedagoga](#)
- [vyšetření v PPP](#)

Vymezení kompetencí a organizační struktura pracovníků ZŠ Radlická v systému začlenění

Níže je popsán systém spolupráce mezi pracovníky základní školy, kteří se podílejí na začleňování vícejazyčných žáků, a jsou definovány kompetence jednotlivých členů týmu. K tématu naleznete infografiky s detailněji popsanými rolami v efektivním nastavení **Spolupráce při začleňování vícejazyčných žáků** a popis postupu podpory **Bez spolupráce to nepůjde** (uložené rovněž v šanonu v kabinetu 1. stupně a ve složce Žáci s OMJ na interním disku Základní škola).

Role a organizační struktura ZŠ Radlická

- vedení školy
- třídní učitel/ka
- učitel/ka
- učitel/ka ČDJ
- koordinátor/ka vícejazyčných žáků
- asistent/ka pedagoga
- školní poradenské pracoviště

Vedení školy

- vícejazyčné žáky přijímá na základě platné legislativy v souladu s principy rovného přístupu ke vzdělávání (tzn. neklade přijetí žáka žádné další podmínky, jako např. znalost jazyka, typ pobytu, předchozí vzdělání apod.),
- získá o novém žákovi co nejvíce informací ještě před jeho příchodem do školy (je-li to časově možné), např. vzdělávací historie, rodinné zázemí, okolnosti emigrace, znalost češtiny, jak s rodinou a dítětem komunikovat aj.,
- vede přijímací pohovor a nastavuje během něj spolupráci školy a rodičů; organizuje infoschůzky pro rodiče vícejazyčných žáků,
- komunikuje o způsobu podpory žáka s jeho rodiči (po příchodu žáka do školy), poté dá zástupce ředitele pokyn koordinátorovi vícejazyčných žáků a ten se stává po nástupu žáka jeho průvodcem ve škole a přechází na něj starost o průběžnou komunikaci s rodiči,
- zajišťuje finanční zdroje na podporu vícejazyčných žáků,
- vytváří příležitosti ke vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti začleňování vícejazyčných žáků a tyto pracovníky podporuje,
- zařazuje žáka vždy na základě věku a absolvovaných ročníků; maximálně a spíše výjimečně je žák zařazen o jeden ročník níže (v případě přerušného vzdělání, blížícího se přechodu na SŠ apod.),
- informuje třídní učitele, učitele ČDJ i ostatní pedagogy, kteří budou nového žáka učit, o jeho příchodu.

Třídní učitel

- připravuje třídní kolektiv na příchod nového vícejazyčného žáka (pokud žák přijde v průběhu školního roku),
- posiluje adaptační procesy a socializaci žáků v rámci třídnických hodin, ve třídě usiluje o respektující a podporující vztahy, zaměří se na adaptaci dětí a stmelení třídního kolektivu,
- první den nebo první týden zařazuje adaptačně-socializační aktivity, které podporují vytváření přátelských vazeb a respektující atmosféry ve třídě,
- zodpovídá za adaptaci nově příchozího žáka, dlouhodobě reflektuje začleňování vícejazyčných žáků do třídy, sleduje jejich pokroky ve vzdělávání, psychickou pohodu, motivaci k učení, postavení ve třídě, vztahy se spolužáky, chování o přestávkách, v družině apod.,
- přistupuje k vícejazyčným žákům i jejich rodinným příslušníkům bez předsudků: respektuje kulturní a jazykové odlišnosti žáků a umí s nimi citlivě pracovat; tento postoj zprostředkovává také ostatním žákům, případně i jejich rodičům,
- spolupracuje s ostatními pedagogy, průběžně si vyměňuje informace o vícejazyčných žácích, ve spolupráci s koordinátorem vícejazyčných žáků vyhodnocuje pokroky žáků a navrhuje úpravy;

adaptace

- nového žáka přivítá a představí jej ostatním učitelům a jeho třídě, vybere mu vhodné místo ve třídě tak, aby mohl pozorovat dění ve třídě a současně nebyl příliš daleko od učitele; posadí jej vedle spolužáka, který mu bude nápomocný,
- na základě předešlé domluvy s žáky a podle jejich zájmu určí patrony a nový žák ví, na koho se může v případě potřeby pomoci obrátit,
- zodpovídá za adaptaci nově příchozího žáka v novém školním i kulturním prostředí v prvních dnech a týdnech: provede ho po škole, vysvětlí rozvrh hodin (v případě potřeby pomocí piktogramů) a přesuny mezi učebnami, doprovodí ho do školní jídelny, kde mu ukáže vše potřebné, apod. – může tím pověřit i patrona/patrony, případně koordinátora vícejazyčných žáků,
- žákům vytváří ve škole bezpečné a podporující prostředí, zaměřuje se na jejich psychickou pohodu – zpočátku více, následně ji sleduje dlouhodobě,
- snaží se dětem pomoci překonat pocity vykořenění, izolace, kulturní šok – dětem naslouchá, snaží se o porozumění, vytváří pro ně bezpečný prostor, umožňuje jim někam patřit, pomáhá jim se sebevyjádřením, v případě potřeby spolupracuje se školním psychologem apod.,
- posiluje adaptační procesy a socializaci vícejazyčných žáků v rámci třídnických hodin, ve třídě usiluje o respektující a podporující vztahy – úzce při tom spolupracuje s výchovným poradcem a metodikem prevence;

komunikace s rodiči

(Komunikaci s rodiči z Ukrajiny má na starost koordinátor vícejazyčných žáků.)

- pravidelně komunikuje s rodiči o pocitech a potřebách žáka, o jeho prospěchu a pokrocích, o jeho chování, o jeho zapojení do kolektivu a motivaci k učení, o přizpůsobování podpory celkovému vývoji,
- pro tlumočení v případě potřeby využívá jazykově vybavené kolegy, příp. zástupce ředitele,
- průběžně je informuje o pořádání školních akcí a snaží se je do nich nenásilně zapojovat, během konání akcí dbá na to, aby rodiče nebyli kvůli jazykové bariéře vyčleněni.

Učitel

- v případě potřeby uvolňuje žáky ze svého předmětu za účelem jejich účasti na výuce ČDJ,
- zohledňuje jazykovou bariéru žáka, a proto neočekává, že zvládne učivo ve stejném rozsahu jako ostatní žáci, a tento fakt zohledňuje při hodnocení,
- hodnotí žáka individuálně, za jeho osobní pokroky, s důrazem na motivační složku, na základě plnění předem stanovených cílů (vytvořeny v rámci ročního tematického plánu, či mohou být stanoveny v individuálním plánu),
- nechá novému žákovi dostatek času na adaptaci, netlačí na něj a je mu nápomocný při seznamování s fungováním školy a třídy, zejména zpočátku se zaměřuje na žákovu psychickou pohodu,
- dlouhodobě reflektuje začleňování žáků do třídy, sleduje jejich pokroky ve vzdělávání, psychickou pohodu, motivaci k učení, postavení ve třídě, vztahy se spolužáky, chování o přestávkách, v družině apod.,
- učitelé si vzájemně vyměňují své postřehy a domlouvají se, jak žáka v případě potřeby společně podpořit,
- stejně jako třídní učitel: snaží se dětem pomoci překonat pocity vykořenění, izolace, kulturní šok; dětem naslouchá, snaží se o porozumění, vytváří pro ně bezpečný prostor, umožňuje jim někam patřit, pomáhá jim se sebevyjádřením, spolupracuje se školním psychologem apod.,
- přistupuje k žákům i jejich rodinným příslušníkům bez předsudků – všichni pedagogové respektují kulturní a jazykové odlišnosti žáků a umí s nimi citlivě pracovat; tento postoj zprostředkovávají také ostatním žákům, případně i jejich rodičům,
- umožní žákovi používat během výuky Google překladač nebo online slovníky.

Učitel ČDJ

- zajišťuje jazykovou přípravu v době běžné výuky a podílí se na výuce ČDJ v odpoledních hodinách,
- provádí v kooperaci s třídním učitelem jazykovou diagnostiku a podílí se na určení jazykové výuky a podpory vícejazyčných dětí,
- používá vhodné výukové materiály pro děti – ve spolupráci s učiteli používá materiály z běžné výuky, ale zajišťuje si i materiály k výuce češtiny jako cizího jazyka (učebnice, pracovní listy, slovníky, multimediální pomůcky apod., viz kapitola Výuka češtiny jako druhého jazyka).

Koordinátor vícejazyčných žáků

- podporuje žáky ve výuce,
- spolupracuje s třídním učitelem, potažmo s ostatními pedagogy, průběžně si s ním/ s nimi vyměňuje informace o vícejazyčných žácích, vyhodnocuje pokroky žáků a navrhuje úpravy,
- tlumočí na třídních schůzkách nebo pro ostatní pedagogy,
- komunikuje s rodiči,
- poskytuje praktické informace o stravování, družině, kroužcích, DDM,
- pomáhá rodičům s migrační zkušeností orientovat se v českém prostředí:
 - poskytuje přehled práv a povinností rodičů vůči škole,
 - předává informace o dostupných službách a aktivitách (rodičovské schůzky, lékařské vyšetření, zápis do MŠ, ZŠ),
 - poskytuje doprovody a tlumočení (školy, úřady, PPP, zdravotnická zařízení),
- organizuje komunitní aktivity, oslavy svátků.

TIP

Po domluvě s třídním učitelem a učitelem ČDJ může koordinátor zpracovat plán jazykové podpory (PJP) pro žáka, který stanoví cíle, jichž by žák měl dosáhnout v období dvou až tří měsíců. (Plán může obsahovat: rozsah výuky ČDJ, rozsah doučování /případně pedagogické intervence/, úpravy obsahu a metod výuky v jednotlivých předmětech, vzdělávací cíle v jednotlivých předmětech, způsob hodnocení, pomoc asistenta pedagoga, potřebné pomůcky a učebnice – srov. [Modelový plán jazykové podpory](#).)

Asistent pedagoga

- v případě potřeby podporuje vícejazyčné žáky přímo ve výuce,
- dává žákovi jednoznačné a jednoduché instrukce, které se opakují, zadání úkolů podpoří konkrétním příkladem/ukázkou,
- spolupracuje s učiteli v hodinách běžné výuky,
- přítomnost asistenta ve třídě by neměla vést k tomu, že učitel věnuje méně času a pozornosti vícejazyčným žákům (žákům se speciálními vzdělávacími potřebami), naopak – pomoc a podpora asistenta by měla i učiteli samotnému zajistit prostor pro intenzivnější práci s těmito žáky,
- individuální i skupinová práce asistenta pedagoga s vícejazyčným žákem/žáky ve vyučování by měla vždy probíhat přednostně ve třídě, kde jsou současně vzděláváni ostatní žáci; práce asistenta pedagoga s žáky v oddělené učebně by měla být realizována pouze v odůvodněných případech (např. když je žákův vzdělávací plán zcela odlišný od výuky ostatních spolužáků a lze odůvodněně předpokládat, že paralelní výuka podle dvou vzdělávacích plánů by působila velmi rušivě),
- asistent pedagoga by neměl pracovat pouze s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, naopak – ve vybraných aktivitách by měl zastoupit učitele v práci s ostatními žáky bez znevýhodnění; účelem asistentova působení u žáků bez speciálních vzdělávacích potřeb je, aby učitel získal více prostoru pro vlastní práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Školní poradenské pracoviště

ŠPP a legislativa = proč je činnost ŠPP důležitá

vyhláška č. 72/2005 Sb.,

o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Škola zpracovává a uskutečňuje program poradenských služeb ve škole, který zahrnuje popis a vymezení rozsahu činností pedagogických pracovníků, preventivní program školy včetně **strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.**

Komunikaci s rodiči vícejazyčných dětí má na starosti **koordinátor vícejazyčných žáků**. Třídní učitelé a učitelé dalších předmětů ho kontaktují v případě, že rodiče nereagují na zprávy ve Škole online či na e-mailu. Je-li to potřeba, účastní se schůzek se zákonnými zástupci jako překladatel.

Školní poradenské pracoviště koordinuje jeden z jeho členů. Svolává pravidelné schůzky ŠPP a zajišťuje předávání informací mezi jednotlivými členy.

Dobře koordinovaná spolupráce mezi jednotlivými členy ŠPP a zejména aktivní spolupráce s učiteli **vytváří velmi pevnou záchytnou síť uvnitř školy.**

Zaměření poradenských služeb ŠPP v souvislosti s vícejazyčnými dětmi:

- poskytování podpurných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- prevence školní neúspěšnosti,
- kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,
- podpora vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,
- průběžná a dlouhodobá péče o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení,
- včasná intervence při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů,
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace,
- metodická podpora učitelům při použití psychologických a speciálněpedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy,
- spolupráce a komunikace mezi školou a zákonnými zástupci,
- spolupráce školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními.

Členové ŠPP a jejich podpora poskytovaná vícejazyčným dětem

Školní psycholog

- má na starosti práci s třídními kolektivy, přípravu a realizaci intervenčních programů pro jednotlivé ročníky,
- zjišťuje sociální klima ve třídě,
- poskytuje konzultace pro žáky, rodiče a pedagogy v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb a specifických poruch učení, psychologické, speciálněpedagogické poradenské intervence a služby pro žáky, zákonné zástupce a pracovníky školy,
- spolupracuje s třídními učiteli, školními specialisty a v případě akutního výskytu RCH a SPCH s odpovídajícími odbornými pracovišti na intervenci a následnou péči,
- spolupracuje s PPP, SVP, OSPOD a PČR,

v praxi:

- individuální setkání s žákem (setkání s žákem cca 45 minut – přichází po domluvě, kontaktuje sám či po domluvě s učitelem),
- individuální setkání s rodičem (setkání nad řadou témat – obvykle po předchozí domluvě, v rámci tripartit),
- práce s třídními kolektivy (vedení TH, pozorování, hospitace a intervenční programy – prevence i v případě potřeby intervence),
- komunikace s třídními učiteli,
- komunikace s institucemi (PPP, SPC, OSPOD...).

Speciální pedagog

- má na starosti problematiku žáků se SVP, diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb,
- provádění, zajištění reedukace, kompenzace a stimulace, metodická podpora a vedení rodičů či zákonných zástupců v práci se žáky se SVP,
- vedení v rámci jednotlivých stupňů PO a doporučení ŠPP,
- konzultace pro žáky, rodiče a pedagogy v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb a specifických poruch učení,

v praxi:

- vyhledávání žáka se SVP (orientační diagnostika, pozorování, komunikace s rodiči, konzultace pedagogům, komunikace se ŠPZ...),
- reedukace a nápravy (nárok vzniká od ŠPZ, zpravidla jedna hodina týdně při či po vyučování),
- tvorba IVP.

Školní metodik prevence

- spolupracuje s organizacemi poskytujícími prevenci rizikového chování,
- podílí se na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci SPCH,
- ve spolupráci s třídními učiteli provádí orientační šetření žáků s rizikem či projevy nevhodného chování, poskytuje poradenské služby těmto žákům a jejich zákonným zástupcům,
- spolupracuje s třídními učiteli, školními specialisty a v případě akutního výskytu SPCH s odpovídajícími odbornými pracovišti na intervenci a následnou péči,
- aktualizuje preventivní program školy a krizový plán školy, spolupracuje se SVP, státní správou, OSPOD a PČR,
- poskytuje pedagogům metodickou podporu.

Výchovný poradce

- poskytuje konzultace pro žáky a rodiče k řešení vzdělávacích a výchovných problémů,
- ve spolupráci se školními specialisty pomáhá při řešení konfliktních situací ve škole žák-pedagog-rodič,
- ve spolupráci s třídními učiteli řeší IVP, zajišťuje výchovné komise, v této souvislosti zprostředkovává a zajišťuje spolupráci školy s dalšími odbornými pracovišti – PPP, SPC, zdravotnictví, orgány státní správy, kurátor pro mládež, sociální kurátor, PČR, krizová centra,

v praxi:

- setkání s žáky a rodiči.

Kariérový poradce

- poskytuje poradenskou činnost pro žáky a rodiče při volbě dalšího studijního zaměření,
- zajišťuje dostupné informační materiály pro žáky,
- spolupracuje s Informačním poradenským střediskem Úřadu práce ČR,
- zajišťuje kompletní agendu přihlášek k přijímacímu řízení žáků na střední školy, evidenci žáků nepřijatých, žáků s neukončenou školní docházkou.

Kontakty na členy týmu ve školním roce 2023/2024

Pozice	Jméno	E-mail
Vedení školy	Mgr. Bc. Dalibor Neckář	neckar.dalibor@zsradlicka.cz
Koordinátorka vícejazyčných žáků	Bc. Liudmyla Hrek	hrek.ludmila@zsradlicka.cz
Učitelé ČDJ	Mgr. Karolína Zikmundová	zikmundova.karolina@zsradlicka.cz
	Mgr. Kateřina Klimešová	klimesova.katerina@zsradlicka.cz
	Mgr. Bc. Lukáš Smola	smola.lukas@zsradlicka.cz
Asistentky pedagoga	Bc. Liudmyla Hrek	hrek.ludmila@zsradlicka.cz
	Juliia Vasilieva	vasilieva.yuliia@zsradlicka.cz
Metodička prevence (zároveň zástupkyně ředitele pro 1. stupeň)	Mgr. Aneta Lišmanová	lismanova.aneta@zsradlicka.cz
Výchovný poradce (zároveň zástupce ředitele pro 2. stupeň)	Mgr. Bc. Lukáš Smola	smola.lukas@zsradlicka.cz
Speciální pedagožka Školní psychologka	Mgr. Kateřina Fialová	fialova.katerina@zsradlicka.cz Konzultace po předchozí domluvě. Po domluvě může také vypomocet jako doprovod či APOD.
Kariérová poradkyně	Bc. Simona Tomiová, DiS.	tomiova.simona@zsradlicka.cz

Spolupráce s rodiči vícejazyčných (ukrajinských) žáků

Jak bylo popsáno výše ve výčtu kompetencí, komunikaci s ukrajinskými rodiči má na starost koordinátor pro vícejazyčné žáky. Rodiče dostávají informace i od třídních učitelů přes Školu online nebo formou e-mailu. Pokud pedagog komunikuje s rodiči písemnou formou, tak e-maily zasílá v českém, ukrajinském i anglickém jazyce.

Koordinátor s rodiči komunikuje převážně telefonicky a přes WhatsApp individuálně nebo přes vytvořené skupiny.

Škola pro rodiče organizuje zvlášť schůzky, které jsou vedené koordinátorem v ukrajinštině. Na začátku školního roku probíhá úvodní schůzka, na které rodiče dostanou veškeré informace o průběhu školy. Na této schůzce jsou probírána tato témata:

- celkový chod školy,
- Škola online: omluvenky, poznámky, hodnocení, domácí úkoly, témata hodin,
- služby školní psycholožky,
- školní jídelna a občerstvení: přihlašování, odhlašování, platby,
- školní družina: organizace, uvolňovací lístky, vyzvedávání dětí, platby,
- kroužky: nabídka, platby, organizace,
- tělesná výchova, plavání: potvrzení od lékaře, co potřebují,
- třídní schůzky,
- jednotlivé akce školy a škola v přírodě,
- doučování češtiny.

Koordinátor je vždy přítomen na individuálních schůzkách i na tripartitách, které probíhají dvakrát za rok. Na těchto schůzkách jsou přítomni rodiče, dítě a třídní učitel.

Během školního roku probíhají další schůzky, které jsou vedeny v ukrajinštině, a rodičům jsou předávány důležité informace o nadcházejících akcích školy (např. průběh školy v přírodě).

Před Vánoci škola pořádá setkání pro rodiče vícejazyčných dětí, aby je seznámila s českými tradicemi a zároveň je informovala o organizačních změnách ve škole (např. prázdniny, besídka atd.).

Škola každý rok pořádá pro všechny rodiče Den otevřených dveří. Rodiče se mohou přijít podívat do hodin a pedagogové jim jsou k dispozici pro jakékoliv dotazy.

Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity jsou jednou z možností, jak se mohou vícejazyčné děti naučit rychleji a především neformální formou český jazyk a navázat vztahy se svými vrstevníky. Při nástupu žáka i rodiče informuje koordinátor o možnosti volnočasových aktivit ve škole i mimo ni. Zároveň poskytuje podporu v orientaci v nabídkách.

Lze doporučit **DDM** a **ZUŠ** v okolí, **sportovní kluby**, **skaut** a kluby integračních neziskových organizací, např. **Inbáze** apod. Případně zprostředkovat kroužek i jeho financování přes [Darujemkrouzky.cz](https://www.darujemkrouzky.cz).

Koordinátor vícejazyčných žáků organizuje **víkendové a prázdninové výlety** po pražských památkách. Cílem je seznámit děti s městem, důležitými místy a historií Prahy. Výklad je veden v jazyce, kterému žáci rozumí. Žákům je tato exkurze nabízena v rámci jejich volného času a je tedy zcela dobrovolná.

Klima školy

Klima školy zjednodušeně vypovídá o tom, **jak se žáci, učitelé i rodiče cítí v prostředí dané instituce**. To přímo **ovlivňuje jejich motivaci a průběh učení**.

Školní klima je tvořeno vztahy v učitelském sboru, vztahy v kolektivech tříd i vztahy těchto kolektivů k učitelům. Do klimatu školy patří tedy péče o děti a pedagogické pracovníky, ale také péče o nepedagogické pracovníky, rodiče i návštěvníky školy.

Klima školy a vícejazyčné děti

Celkové **klima školy** je dobré mít na paměti i **v souvislosti s přítomností vícejazyčných dětí**. Asi nikdo totiž nepocítí klima školy tak intenzivně jako žák s odlišným mateřským jazykem a z odlišného kulturního prostředí, který v průběhu školní docházky nastoupí do české školy. Analogie samozřejmě platí i na jakéhokoliv nového žáka, který přestupuje do jiné školy či třídy, i když tyto změny nebude pravděpodobně pociťovat tak ostře.

Můžeme mít skvělé postupy a aktivity na začleňování dětí s OMJ do školního prostředí, ale pokud s nimi pracujeme pouze jednorázově, a nikoliv průběžně, a **pokud vědomě a dlouhodobě nekultivujeme klima celé školy směrem k hodnotám vzájemného respektu, porozumění a pozitivního přijímání vícejazyčnosti, budou možnosti integrace dětí s OMJ vždy do určité míry omezené.**

Klima třídy

- zahrnuje náladu, atmosféru a vztahy mezi dětmi ve třídě nebo mezi třídním kolektivem a pedagogy,
- je výsledkem dlouhodobějšího vzájemného působení dětí a učitelů dané třídy,
- zrcadlí vztahy ve třídě mezi dětmi i směrem k učitelům,
- je jeden z ukazatelů dobré práce učitele (jaké klima je v jeho třídě),
- podílí se na podpoře dobrého klimatu celé školy.

Příjemné, pozitivní, na společnou práci zaměřené klima má do velké míry **vliv na efektivnější osvojování učiva**. Dobré klima třídy se odráží i na výuce a **motivaci dětí**. Přímými aktéry tvorby třídního klimatu jsou děti a učitelé. **Odpovědnost** za klima ve třídě má **učitel**.

Klima hodnotí nejen učitelé, ale i děti. K dobremu klimatu třídy přispívají **společné aktivity a zážitky** nebo třeba školní výlety. Efektivní a dlouhodobou práci s třídním kolektivem podporují pravidelné **třídnické hodiny**.

TIP

K procesu začlenění nově příchozích

Buddy program

Buddy program/patron napomáhá snadnějšímu seznámení nově příchozího vícejazyčného žáka se stávajícími spolužáky. Je to neformální cesta, jak do začátku zajistit novému dítěti podporu ze strany vrstevníků a zároveň jak si již zkušenější žáci mohou vyzkoušet roli průvodce, který sdílí své zkušenosti a znalosti. Program pomáhá v integraci vícejazyčných žáků nejen do školního systému, ale také do třídního kolektivu.

TIP

Doporučená literatura:

Jak může učitel vytvářet zdravé a podporující prostředí ve třídě? (tipy pro učitele), Nevypusť duši

Třída jako bezpečné místo pro všechny (jak na duševní pohodu, techniky na podporu duševní pohody), Nevypusť duši

Třídní klima a školní klima, R. Čapek (Grada, 2010)

Třídnické hodiny

Třídnické hodiny jsou spolu s tématy osobnostní a sociální výchovy zařazovány do výuky českého jazyka. Součástí zodpovědnosti třídního učitele je si jednou za pololetí pozvat do hodiny školního psychologa nebo metodika prevence.

Pro více informací kontaktujte e-mailem školní psycholožku **Kateřinu Fialovou** na e-mailové adrese fialova.katerina@zsradlicka.cz.

Na 2. stupni ZŠ obsahuje školní vzdělávací program ZŠ Radlická vyučovací předmět osobnostní a sociální výchova, který je založen na rozhodování, komunikování a participaci v rámci třídních kolektivů na druhém stupni ZŠ. Tento předmět je v systému ŠO vymezen pod zkratkou TH, tedy jako třídnická hodina.

Na obsahové a organizační náplni předmětu se podílí kromě třídních učitelů příslušného ročníku druhého stupně ZŠ i školní psycholog, speciální pedagog, metodik prevence

a vedení školy (zejm. pak zástupce ředitele pro 2. stupeň ZŠ). Spolupráce ŠPP, vedení školy a třídních učitelů tak představuje důležitou součástí i školního preventivního programu a zajištění lepšího fungování chodu školy. Velkou výhodou je prostor pro organizační stránku třídnictví.

Zařazení předmětu v rámci ŠVP funkčně naplňuje průřezové téma osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana a multikulturní výchova.

K čemu třídnické hodiny slouží

- efektivní preventivní metoda před vznikem nežádoucího chování ve třídě,
- umožňují systematickou a dlouhodobou práci s třídním kolektivem,
- posilují pozitivní vztahy nejen mezi dětmi, ale i mezi dětmi a učitelem,
- podporují rozvoj sociálních dovedností dětí,
- pravidelným a promyšleným přístupem k práci se třídou pomáhají učitelé eliminovat nežádoucí projevy chování, které se v každé třídě čas od času objevují.

Jen systematická, promyšlená a dlouhodobá práce se třídou může být považována za dobrou prevenci nežádoucího chování.

Co obsahují

- diskuze o tom, jak se dětem ve třídě a ve škole daří, jak se cítí, jaké mají vztahy, případně konflikty, co prožívají a co potřebují,
- aktivity na rozvoj sociálních dovedností,
- reflexi, kdy se každé dítě může k průběhu třídnické hodiny a dění ve třídě vyjádřit.

Jedná se o **aktivní zapojení všech dětí** do činností, reakce na aktuální potřeby a problémy třídy a způsob vedení třídnických hodin ze strany učitele.

Takto vedené hodiny motivují děti k větší aktivitě, kdy mohou ovlivňovat své okolí, **učí děti plánovat, řešit konflikty** a větší samostatnosti a ochotě se na jejich řešení podílet.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

...META*~

Příklady témat

- nastavení základních pravidel pro celkovou komunikaci a fungování ve třídě, jejich průběžné upevňování,
- sebepoznání a poznávání se navzájem,
- emoce a prožívání,
- spolupráce,
- předcházení konfliktům, jejich řešení,
- společný pozitivní prožitek a posílení třídy jako týmu,
- posilování tolerance a respektu,
- předcházení diskriminaci a rasismu,
- posilování vlastní zodpovědnosti.

Praktické ukázky aktivit k nalezení v těchto metodikách do třídnických hodin (ve škole jsou k dispozici v tištěné verzi, v kabinetu 1. stupně):

- **Adaptační aktivity pro 1. a 2. třídy ZŠ s dětmi s OMJ**, K. Havrdová (META, o. p. s., 2022)
- **Zdravý třídní kolektiv s dětmi s OMJ pro 1. stupeň ZŠ**, K. Havrdová (META, o. p. s., 2022)
- **Zdravý třídní kolektiv s dětmi s OMJ pro 2. stupeň ZŠ**, K. Havrdová (META, o. p. s., 2022)

Metodiky cílí na podporu orientace vícejazyčných dětí v nové skupině vrstevníků tak, aby si v ní všechny děti dokázaly najít své bezpečné místo. Soubor aktivit pomáhá kolektivu usnadnit společný start a zároveň poskytnout prostor pro hlubší seznámení v rámci třídy. Publikace se skládá z 10 tematických celků časově odpovídajících 10 vyučovacím hodinám, které na sebe navazují.

Obecná doporučení pro práci s třídním kolektivem:

- každou hodinu s dětmi zahajujeme v komunitním kruhu na zemi na koberci či v kruhu na židlích, jak jsou děti zvyklé (učitel vždy sedí na stejné úrovni jako děti),
- je vhodné předem s dětmi diskutovat o třídnických hodinách: k čemu slouží, jak budou třídnické hodiny probíhat, kdy a kde budou probíhat, jestli mají děti nějaké obavy, dotazy, náměty atd.,
- rozdělování dětí do skupin: bezpečně rozpočítat, vylosovat – je to spravedlivé, nenechat skupiny vybírat děti (pokud to aktivita nevyžaduje),
- při plánování hodiny je třeba si jasně stanovit cíl hodiny, tedy co chceme, aby si děti z hodiny odnesly,
- důležitou součástí hodiny je závěrečná reflexe,
- na konci každé hodiny je vhodné dětem poděkovat za aktivitu a spolupráci,
- stále dbáme na dodržování pravidel (oceňujeme dodržování, nepřehlízíme porušování),
- nenutíme dítě, pokud z nějakého důvodu nechce k danému tématu mluvit (můžeme nabídnout, zda si nechce popovídat po hodině).

TIP

Při plánování aktivit je dobré si zmapovat, zda **je třída zvyklá** spolupracovat, sedět v kruhu či společně sdílet své pocity, potřeby a emoce. Plánované aktivity je třeba tomuto zjištění přizpůsobit, abychom předešli případným konfliktům a nedorozuměním:

- pokud děti nejsou zvyklé sedět v kruhu, je třeba je tomu postupně pomalu učit,
- nefunguje-li dětem spolupráce ve skupinách, začínáme dvojicemi, teprve potom zvyšujeme počet ve skupině,
- podporujeme děti ve sdílení,
- dbáme na to, aby se mezi dětmi neobjevovaly komentáře, které mohou někomu ublížit nebo ho zesměšnit,
- učíme děti respektující komunikaci (bez urážek, nadávek, ponižování, zesměšňování...),
- pokud je pro děti sdílení citlivých témat nahlas náročné, umožníme jim se vyjádřit psanou formou / kresbou.

Specifika práce s kolektivem s vícejazyčnými dětmi:

- s vícejazyčnými dětmi je vhodné si předem domluvit nějaké **znamení**, jakým dají najevo, že něčemu nerozumí (může to být např. kartička s otazníkem, kterou bude mít dítě připravenou a v případě potřeby ji ukáže učitel, nějaký maňásek, karta, drobný předmět, palec dolů, dítě si sedne na zem nebo zaujme jinou fyzickou polohu apod.); nutností je po každém zadání aktivity ověřit nebo se ujistit, zda (nejen) vícejazyčné dítě zadání porozumělo,
- vícejazyčným dětem umožníme používat **slovníky** (tištěné i online), aby si mohly v průběhu aktivit vyhledávat slova, kterým neporozumí,
- vhodné je, aby si vícejazyčné děti vedly **vlastní slovníčky**, do kterých si budou v průběhu hodin zapisovat nová slovíčka a jejich významy ve svojí mateřštině,
- při práci je důležité najít **rovnováhu mezi přespřílišnou podporou a nezájmem** – oba dva póly jsou pro vícejazyčné dítě kontraproduktivní, přílišnou péčí na dítě v kolektivu upozorňujeme a naším nezájmem mu nenabízíme dostatečnou podporu pro adaptaci v novém prostředí,
- podporujeme **spolupráci a pozitivní reakce** (nabídka pomoci, vzájemné pochvaly mezi dětmi), vícejazyčné děti podporujeme a oceňujeme při komunikaci v českém jazyce,
- při komunikaci s vícejazyčnými dětmi používáme **krátké a jednoduché věty**, nepoužíváme souvětí a cizí výrazy,
- pokud má vícejazyčné dítě potíže s porozuměním zadání, můžeme mu nabídnout, aby se na danou aktivitu pouze dívalo, **zadání aktivity tak může odkoukat**, dáme mu možnost volby, kdy se chce zapojit – nenutíme ho do aktivity, které nerozumí,
- před aktivitami bychom měli brát na **zřetel životní, kulturní a náboženské pozadí daného dítěte**, měli bychom odlišnosti respektovat a přistupovat k nim s otevřeností a porozuměním,
- při práci s dětmi s neznalostí češtiny **využíváme podpůrných materiálů** (piktogramy, komunikační kartičky, pracovní listy, obrázky, slovníky) **v maximální možné míře**.

Práce na rozvoji mezilidských vztahů může probíhat i mimo třídnické hodiny, a to například prostřednictvím pravidelného zařazování výtvarných, hudebních, dramatických či literárních aktivit:

- v těchto aktivitách můžeme dětem dát prostor na sebevyjádření,
- děti mají možnost nahlédnout do prožívání nejen svého, ale i svých spolužáků.

Aktivity na podporu dobrých vztahů můžeme zařadit do jakékoliv hodiny. Důležité je vnímat potřeby dětí, tedy témata, která je aktuálně zajímají a která řeší.

TIP

Doporučená literatura a materiály volně ke stažení:

10krát s MKV (metodické listy pro výuku multikulturní výchovy dle osobnostního přístupu)

(Člověk v tísni, Varianty, MŠMT)

Etická výchova (pracovní listy a učebnice pro 1.–9. třídu), J. Plachá a I. Koutská (NIDV, 2014)

Jaká je škola u mě doma, ed. V. Lišková (META, o. p. s., 2018), představení odlišných vzdělávacích systémů + aktivity

Metodika vedení třídnických hodin, L. Skácelová (Togga, 2012)

Než začneme s multikulturní výchovou, D. Moree & Varianty (Člověk v tísni, 2008)

Předcházení diskriminaci a rasismu (článek na inkluzivniskola.cz)

Třída v pohodě (aneb aktivity pro podporu dobrých vztahů mezi žáky), R. Šmejkalová a K. Schmidová (SCIO)

Třídnické hodiny (metodika práce třídního učitele s tématy osobní a sociální výchovy), M. Dubec (Odyssey, 2007)

Učitel a klima třídy

- role učitele je ve třídě zásadní, ale také na něj klade nemalé požadavky,
- dohlíží na socializační proces dětí ve škole,
- měl by být schopen pomáhat dětem sociálně růst, dbát na jejich celkový osobnostně-sociální rozvoj a zajistit dětem bezpečné a podporující prostředí školy,
- mezi profesní dovednosti učitele patří mimo jiné i dovednosti vedoucí k rozvoji pozitivního klimatu třídy a k řešení všech nežádoucích projevů chování,
- stejně důležité, jako je výklad učiva, je pro děti to, jak se k nim učitel chová,
- měl by být schopen orientovat se ve vztazích mezi dětmi ve třídě,
- měl by vědět, kdo je ve třídě vůdcem, kdo má jakou prestiž, případně kdo je outsiderem,
- měl by stále pracovat na svém osobnostním seberozvoji a k tomu samému vést i děti.

Aby třídnická hodina mohla naplnit svůj smysl a význam, musí si její důležitost uvědomit samotní učitelé, kteří za vedení a průběh této hodiny **zodpovídají**.

Klima pedagogického sboru

V péči o klima školy nesmíme zapomínat na pedagogy, kteří se na utváření školního klimatu zcela zásadně podílejí. Tak jak pedagogové pečují o klima třídy, měli by pečovat i o vztahy se svými kolegy a vedením školy. Pro klima pedagogického sboru je určující kvalita interpersonálních vztahů a sociálních procesů pedagogického personálu. Charakteristiky klimatu učitelského

sboru jsou v kontextu ke klimatu celé školy považovány za primární a dílem i určující.

Za wellbeing pedagogů ve škole zodpovídá vedení školy, které by mělo o své pedagogické pracovníky pravidelně pečovat. Spokojený učitel je více motivovaný ke své práci. Motivace tak úzce souvisí s wellbeingem.

TIP

Jak na to:

- aktivní naslouchání potřebám pedagogů (setkávání v menších týmech),
- roční rozhovory (individuální setkávání),
- vhodná nabídka dalšího vzdělávání,
- společné aktivity pro pedagogický sbor (teambuilding, oslavy, sportovní aktivity...),
- dotazník spokojenosti,
- podporující chápavé vedení (opora v náročných profesních i osobních situacích).

Psychohygiena pedagogů

Učitelská profese patří do pomáhajících profesí a není jednoduchá. Pedagogové jsou několik hodin denně v kontaktu s žáky, rodiči, kolegy a neustále musí něco řešit, vymýšlet nebo tvořit. V pomáhajících profesích je běžné, že probíhají tzv. **intervize a supervize**, které mají sloužit ke sdílení pocitů, problémů a náročných situací.

Mezi intervizí a supervizí jsou určité rozdíly, které mají svůj účel. **Intervize**, jak již pojem napovídá, probíhají pouze interně mezi kolegy

z dané školy. Pedagogové se tedy pravidelně scházejí a pověřený intervizor (jeden z kolegů) vede diskusi, je zde vyhrazený prostor pro sdílení práce s náročnějšími třídami či žáky. Na **supervize** si škola zve externího odborníka, který má ideálně osvědčení k vedení supervizí. Hlavní rozdíl je v tom, že externista může přinést odlišný pohled na dané situace. Není osobně zainteresovaný, protože do organizace nepatří. Cílem supervize je diskutovat a řešit problémy, které se týkají situací s žáky, nebo i záležitosti pedagogického sboru.

K čemu tedy supervize je a proč by takovou péčí měli dostávat i pedagogové? Slouží jako:

- podpora pro pedagogy
- prevence vyhoření
- řešení problémů
- bezpečné prostředí pro zpětnou vazbu
- upevnění pracovních kompetencí
- podpora při zvládnání konfliktů
- náhled na situaci
- profesní rozvoj

SUPERVIZE VE ŠKOLE: NÁSTROJ PODPORY UČITELSKÉ PROFESE

Co je supervize?

- hledání řešení problémů z praxe s nezaujatým odborníkem a sdílení zkušeností
- může se týkat práce s problémovým žákem*yní, spolupráce s kolegy*němi, komunikace s rodiči žáků*ých
- nejčastěji se využívá u pomáhajících profesí

Kdo je supervizor*ka?

- má mnohaletou praxi v pomáhajících profesích, psychoterapeutický a supervizní výcvik
- pracuje formou rozhovoru, individuálně nebo ve skupině
- není zaměstnancem*kyň školy, dodržuje mlčenlivost

Přínosy supervize

- prevence vyhoření
- řešení problémů
- bezpečné prostředí pro zpětnou vazbu
- upevnění pracovních kompetencí
- podpora při zvládnání konfliktů
- náhled na situaci
- profesní rozvoj

**NEVYPUSŤ
DUŠI**

Pokud se nacházíte v těžké situaci a cítíte, že je toho na vás moc, neváhejte se obrátit na Linku první psychické pomoci: 116 123.

www.nevypustdusi.cz | @nevypustdusi

Syndrom vyhoření a jak mu předcházet

Syndrom vyhoření vzniká důsledkem dlouhodobého stresu, kterému organismus nedokáže v delším časovém úseku odolávat bez dalších následků. Je zřejmé, že v učitelské profesi je mnoho zátěžových faktorů, kterým pedagogové musí čelit, a proto tato profese patří do jedné z nejrizikovějších skupin ohrožených syndromem vyhoření.

Z tohoto důvodu je důležité dbát na prevenci, na své duševní zdraví a také myslet na psychohygienu. Z hlediska organizační struktury školy je zodpovědností vedení postarat se o své pedagogy. Je třeba, aby učitelé dostali potřebnou podporu zejména interně od členů ŠPP a vedení školy a aby vedení mělo na zřeteli, že jednou z jeho rolí je naslouchat pedagogům a dbát o jejich potřeby.

Každý člověk může mít samozřejmě své osvědčené postupy a prostředky, jak pečovat o vlastní psychickou pohodu. Obecně platné však je: mít dostatek odpočinku a spánku, určit si hranice mezi prací a osobním životem a věnovat se ve volném čase svým koníčkům.

K syndromu vyhoření dochází až po delší době. Je vyústěním procesu, během kterého je však stále možné zasáhnout a provést změny, které vyhoření nakonec předejdou. Je ale důležité si signálů v jednotlivých fázích všimnout a provést intervenci, dokud je možná. V příložené infografice od neziskové organizace Nevypušť duši jsou přehledně uvedené projevy syndromu vyhoření a možnosti zásahu.

SYNDROM VYHOŘENÍ U VYUČJÍCÍCH

JAK SE CÍTÍM?	CO S TÍM?
<p>Mám pocit, že svou práci neodvádím dobře a že na ní nemám.</p> <p>Cítím se vyčerpaně a nemám energii.</p>	<p>Budu na sebe mít realistické nároky.</p> <p>Požádám o pomoc a naučím se laskavě říkat NE.</p>
<p>Cítím se bezmocně, postrádám smysl.</p> <p>Rychle se unavím a špatně spím.</p> <p>Reaguji cynicky a neochotně na studentky a studenty i jejich rodiče.</p>	<p>Začnu si vést deník.</p> <p>Budu pravidelně odpočívat.</p> <p>Vyzkouším techniku mindfulness.</p>
<p>Učení už mi nedělá takovou radost jako dřív.</p> <p>Nemám sílu a chuť k dalšímu vzdělávání.</p> <p>Chodím do práce s odporem.</p>	<p>Vyzkouším supervizi.</p> <p>Stanovím si hranici mezi prací a odpočinkem.</p> <p>Budu udržovat kvalitní mezilidské vztahy v práci i mimo ni.</p>

NEVYPUŠŤ DUŠI
www.nevypustduši.cz | @nevypustduši

Naskenuj mě!

TIP

Doporučená literatura:

Jak preventivně pečovat o své duševní zdraví (kontakty na odborníky), Nevypušť duši
Psychohygienu, Mají na to
Syndrom vyhoření u učitelů (příznaky, co s tím), Nevypušť duši
Supervize a intervize ve škole, Nevypušť duši

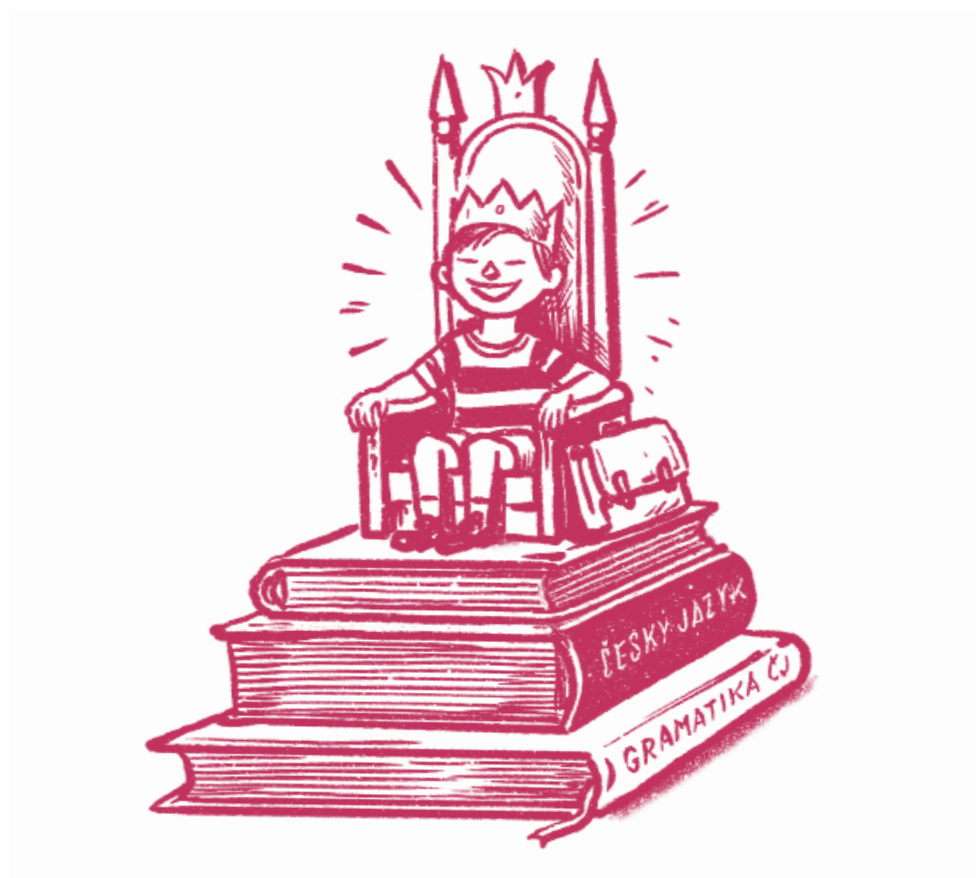

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

...META*~

Diagnostika úrovně znalosti češtiny

- Speciální pedagog provádí diagnostiku jazykové úrovně při příchodu žáka do školy, a dokud žák nedosáhne komunikační úrovně,
- speciální pedagog s výsledky seznamuje učitele češtiny jako druhého jazyka (ČDJ) a třídního učitele,
- výsledky jazykové diagnostiky je možné využít i jako podklad pro hodnocení,
- k jazykové diagnostice lze využít různě podrobné nástroje – naleznete ve sdílené složce **Žáci s OMJ na disku Základní škola, v kabinetu 1. stupně i online ke stažení:**

- **Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání** (NPI), k zařazení do jazykové přípravy,
- **Jazyková diagnostika** (META, o. p. s.), k podrobnějšímu nastavení výuky,
- **Nástroj pro zjišťování jazykových kompetencí v češtině jako druhém jazyce** (NPI), nejpodrobnější diagnostika,
- po zjištění jazykové úrovně využívá učitel základní doporučení uvedená v příloze **Úrovně znalosti češtiny a základní doporučení** (příloha č. 1),
- po stanovení základního doporučení následuje podpora koordinátora vícejazyčných žáků – komunikuje průběžně s dětmi, rodiči a učiteli.

Výuka češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)

Pokud je žák začátečník, vzdělává se podle **Kurikula češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání** (ve škole k dispozici **na disku Základní škola ve složce Žáci s OMJ a v šanonu**).

Jaké použít učebnice/materiály:

- **pokud je žák začátečník na 1. stupni:**
 - **Domino. Český jazyk pro malé cizince 1, 2**, S. Škodová (Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, 2012) – učebnice, pracovní sešit, metodika
- **pokud je žák na 2. stupni:**
 - **Levou zadní 1: Čeština jako druhý jazyk**, T. Titěrová a kol. (META, o. p. s., 2018)
 - **Paráda! Učíme se česky**, S. Pěvrátílová a kol. (FF UK, 2022)
- **pokud je skupina žáků věkově smíšená (1. a 2. stupeň dohromady):**
 - **Český jazyk pro cizince. Hezky česky I. a II.**, J. Táborková a K. Lancová (NPI, 2022)
 - **Rodinný kurz – materiály a videosemináře pro učitele** (Centrum pro integraci cizinců)
- průběžně používat testy z **materiálů ke kurikulu**
- doplňovat dalšími materiály do výuky, např. přehled **Materiály – 3. až 9. ročník (NPI)** a další vhodné pomůcky pro SVP (ve škole k vypůjčení od ŠPP)

V knihovně školy v kabinetu 1. stupně je k dispozici B. Nosálová: **Učíme češtinu jako druhý jazyk. Průvodce pro učitele** (META, o. p. s., 2022), kniha je také stažení – metodika, aktivity, výuka smíšené skupiny.

Pokud jsou děti už pokročilejší, běžnou komunikaci zvládají, potřebují podpořit

- **ve výuce** (doučování nebo předučování), podrobněji v kapitole Výuka v běžných předmětech a Hodnocení,
- **v rozšíření slovní zásoby a v získání jistoty** ve čtení, psaní a mluveném projevu.

Přesný obsah výuky stanovuje koordinátor vícejazyčných žáků ve spolupráci s učiteli a učitelem ČDJ.

K posilování kompetencí využívá například domácí čtení a psané zprávy ze čtení (cca 1x měsíčně); tematicky zaměřené výlety, které využívá ke sledování komunikačních situací, které během výletu nastávají (cca 1x měsíčně).

I pro děti, které mají především doučování a pomoc s domácími úkoly, je vhodné zařadit témata a projekty, které vycházejí z jejich zájmů nebo z oblastí, které patří k základním – v těchto tématech pak vytvářejí myšlenkové mapy, čtou texty, připravují informace pro ostatní (např. počítačové hry, automobily, seriály apod.).

Materiály pro pokročilé žáky:

Na inkluzivniskola.cz je k dispozici na výběr mnoho **pracovních listů do odborných předmětů** i dalších **materiálů pro výuku** češtiny a **psaní slohu**.

Na inkluzivniskola.cz najdete také přehled **her a pomůcek**.

Nastavení spolupráce s učitelem ČDJ

- Učitel ČDJ odvádí děti z některých hodin běžné výuky na výuku ČDJ.
- Počet hodin výuky ČDJ bývá stanoven na 1 čtvrtletí, pak je ho možné změnit podle pokroku dítěte.
- Počet hodin výuky ČDJ určují ve spolupráci koordinátor vícejazyčných žáků, učitel ČDJ, třídní učitel a případně zástupce ŠPP.
- Dítě začátečník může používat materiály z výuky ČDJ jako samostatnou práci v některých hodinách v běžné výuce v kmenové třídě. Toto volíme pouze tehdy, pokud by bylo úplně ztracené a je pro něj lepší pracovat individuálně, posunout se ve znalosti češtiny a být v plnění úkolů z ČDJ úspěšné. Převažovat by měly hodiny, ve kterých je zapojováno.

TIP

Dobrá praxe ze školy:

- Na nové téma může učitel do výuky přizvat k asistenci koordinátora vícejazyčných žáků (nebo učitele ČDJ), který pomůže dětem s pochopením tématu hned na začátku.
- Učitel si pozve do hodiny koordinátora vícejazyčných žáků, kdykoli je potřeba.
- Učitel průběžně komunikuje s koordinátorem vícejazyčných žáků.
- Koordinátor vícejazyčných žáků průběžně komunikuje s dětmi.
- Děti se samy obrací na koordinátora o pomoc, ten navštíví výuku i na žádost dítěte.
- Učitel ČDJ může připravit pro vícejazyčného žáka uzpůsobený pracovní list.
- Učitel ČDJ může také probrat s žáky klíčová slova a klíčové učivo v určitém tématu či pro určitou hodinu.

TIP

Osvědčuje se model **předučování** – vedle tradičního modelu doučování, kdy dítě nerozumí, nezvládá a potom dostane pomoc. Předučování spočívá v **přípravě** na dané téma či danou konkrétní hodinu. Dítě se předem seznámí se slovní zásobou nebo s klíčovým učivem a pak je v hodině s ostatními dětmi lépe zapojeno.

Podmínkou pro tuto spolupráci s učitelem ČDJ je redukce učiva a stanovení klíčové slovní zásoby. Učivo redukuje a klíčovou slovní zásobu stanovuje učitel předmětu nebo předmětová komise, případně je stanovena v tematickém plánu.

Učitel ČDJ může na základě konzultace s učitelem pomoci s redukcí učiva a se stanovením obsahových a jazykových cílů hodiny, ve které mají být vícejazyční žáci plně a dobře zapojeni.

Další možnosti spolupráce jsou v kapitole Hodnocení.

Výuka v běžných předmětech

Jak aktivovat žáky, kteří nerozumí česky

- dávat úkoly, které nejsou mluvící (spojovat, skládat, doplňovat, přemísťovat),
- zapojit je do činností, které nejsou výukové, ale hýbe se při nich (mazání tabule, přinášení a odnášení pomůcek, rozdávání papírů, služba apod.),
- opakovat podobné činnosti a úkoly (dítě se to naučí situačně a nepotřebuje rozumět přesně tomu, co se říká, až časem si přiřadí slova, kterými se ty činnosti zadávají),
- psát a kreslit na tabuli – téma, klíčová slova apod. (dítě má pak přehled, co se děje, neztrácí se ve změti nesrozumitelného plynutí cizí řeči – např. když se ve třídě mluví o spravování střechy, protože je o tom třeba zmínka v literárním textu, je dobré napsat na tabuli slovo střecha, nakreslit dům a třeba i tu opravu naznačit),
- používat schémata, tabulky, nákresy (stačí i ty v učebnici nebo jen nedokonalý náčrt na tabuli),
- nevysvětlovat slovy, ale ukazovat a dávat příklady,
- dávat jednoduché instrukce (jedno dvě slova nebo gesta).

TIP

Každý učitel pamatuje na to, že:

- každé slovo může být nové a nesrozumitelné,
- učivo předáváme po malých dávkách a kontrolujeme porozumění,
- nepovede se vše na sto procent každý den a je to tak v pořádku.

Další a podrobnější tipy v infografikách [Desatero do výuky](#) a [Desatero a Sedmero pro učitele očima vícejazyčného žáka](#) (v šanonu a na interním disku Základní škola).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

...META*~

Jak učit a zapojit vícejazyčné děti

Hned na začátku je dobré si uvědomit, jak používáme jazyk ve výuce (více v infografice **Jaké jsou úrovně slovní zásoby**) a jak dlouho trvá vícejazyčným dětem naučit se češtinu (více v infografice **Jak dlouho se učí vícejazyčné děti češtinu** – všechny zmiňované infografiky jsou také k nahlédnutí v šanonu v kabinetu 1. stupně a ve složce Žáci s OMJ na interním disku Základní škola).

I když děti už ve výuce rozumí a zvládají běžný školní provoz, jazyk je potřeba rozvíjet dlouhodobě, protože čeština přírodovědy či dějepisu je od běžné komunikace velmi odlišná. I když se žák dorozumí v běžných komunikačních situacích, osvojení odbornějšího jazyka (např. slova jako vyplývá, odlišuje se, mnohobuněčný organismus) trvá přinejmenším 5 let. Více informací k přečtení v infografice **Jazyk potřebujeme u vícejazyčných dětí rozvíjet dlouhodobě**.

Učitel dětem poskytuje různé druhy a úrovně podpory (názorné příklady k nalezení v infografice **Ve škole nabízíme různou podporu, aby každé dítě mohlo uspět**) a učitelé pomáhá dodržení kontinuálního způsobu učení (více v infografice **Co znamená kontinuální způsob učení**) a koncentrace na klíčové učivo (více v infografice **Co učit a co hodnotit aneb rýžujeme zlato**).

K tématu motivace žáků může pomoci infografika „bonboniéra“, kde naleznete konkrétní tipy na udržení a aktivizování motivace při výuce – **Jak motivovat vícejazyčné žáky a žákyně při výuce**.

Více k **zapojení dětí do výuky** na inkluzivniskola.cz.

Vžít se do situace vícejazyčného žáka také můžete v ilustračním **videu „Nerozumíš výkladu?“**. Inspiraci k zapojení vícejazyčných dětí do výuky různých předmětů můžete načerpat také na **webinářích NPI**.

TIP

Dobrá praxe ze školy:

- Na 1. stupni se děti dobře zapojují při skupinové práci.
- Na 2. stupni mohou používat překladač na přeložení klíčových slov.
- Učitel během výuky na 2. stupni upozorňuje v materiálu (v učebnici, pracovním listě, na tabuli...) na to, co je klíčové, a na to, čím se už děti, pokud nerozumí, zabývat nemusí.
- Po hodině posílá e-mailem dětem zásadní/klíčový text – mohou si ho doma přeložit. Učitel dává žákům, kteří hůř rozumí, jiný test nebo jen část testu, případně jim dává jiné otázky, pokud je zkouší ústně.
- V průběhu výuky se ujišťujeme, jestli dítě rozumí, ale když se ho ptáme několikrát za hodinu „Rozumíš?“, někdy se zasekne, že je příliš sledované. Lepší je to obměnit a ptát se: „Dává to smysl? Čemu nerozumíš?“ Případně může zakroužkovat, ukázat. Někdy je lepší jen dané dítě v tichosti obejít a podívat se, jestli pracuje.

Materiály do výuky

Jak by měl materiál vypadat, aby byl srozumitelný pro dítě, které neumí česky?

Obsahuje:

- malé množství textu,
- jasně identifikovatelné klíčové informace,
- vizualizaci,
- příklad,
- nabídku, slovní banku, nápovědu.

Učitel může takto použít i jakýkoli obrázek či schéma z učebnic, k němu je ale důležité přidat ještě nabídku slov k přiřazení nebo popisu daného obrázku.

Pokud má žák doplňovat věty, dostane také nabídku slov, která doplňuje.

Tím, co je adekvátní, co je pro žáka zvládnutelné, co pomůže, aby žák mohl úkol zvládnout i přes jazykovou bariéru, se zabývá níže kapitola Hodnocení.

Návodné postupy, jak si vytvořit vlastní materiály tak, aby byly pro vícejazyčné žáky vhodné, najdete v článku [Tvorba pracovních listů](#) na [inkluzivniskola.cz](#).

Hotové materiály k jednotlivým školním předmětům můžete stáhnout v oddíle [Pracovní listy](#) na [inkluzivniskola.cz](#) nebo nalézt na sdíleném disku [Základní škola ve složce Žáci s OMJ](#) a některé také v [šanonu](#).

Hodnocení

Postup

Hodnocení vícejazyčných žáků řeší učitelé s učitelem ČDJ, koordinátorem vícejazyčných žáků a školním poradenským pracovištěm. **Pokud žák chodí na výuku češtiny jako druhého jazyka, využije učitel hodnocení z výuky ČDJ jako součást hodnocení.** Jako podklad k tomu slouží **Záznam o dítěti ke sdílení nebo hodnocení** (viz příloha č. 2), učitel může hodnocení konzultovat s učitelem ČDJ a asistentem pedagoga (na 1. stupni) či učitelem ČDJ a zástupcem ředitele (na 2. stupni).

U všech žáků učitel předem určí, z čeho budou hodnoceni – co má žák umět v pololetí a na konci roku (zjistí si úroveň žáka na začátku pololetí, porovná pak s výkonem na konci – např. na začátku pololetí dá žákovi napsat text nebo mu zadá práci s těžším textem se složitější slovní zásobou nebo ho nechá odpovědět na těžší otázky a na konci mu dá totéž nebo něco podobného a může sledovat pokrok; takto lze postupovat i v menších úsecích, než je pololetí).

Učitel si stanoví, co bude podkladem pro hodnocení (např. test, práce s textem, psaní textu, referát apod.) – konkrétní podoba viz dále v odstavci Co je zvládnutelné?.

Učitelé se domluví na postupu v rámci metodických sdružení a předmětových komisí:

- vyberou 2–3 témata za pololetí, která mohou i žáci, kteří neumí česky, zvládnout,
- určí, co bude podkladem pro hodnocení – konkrétní test, konkrétní úkol,
- každý učitel sdílí materiály a dobrou praxi na disk Základní škola do složky Žáci s OMJ – Materiály.

Učitel si domluví spolupráci s učitelem ČDJ, případně hodnocení konzultuje s asistentem pedagoga (1. stupeň) či zástupcem ředitele (2. stupeň).

Učitel ČDJ se obvykle neúčastní metodických setkání. Ale pokud učitel ČDJ souhlasí, může žáky pomoci na hodnocení připravit.

Více viz tip v kapitole Nastavení spolupráce s učitelem ČDJ.

Kritéria hodnocení

- znalosti a kompetence, aktivita žáka v hodině, motivace k učení, individuální přístup,
- znalost češtiny a porozumění podle odučených hodin ČDJ.

Dále viz příloha č. 3 **Podklad pro hodnocení komunikačních kompetencí u dětí z jazykové přípravy – očekávané výstupy:**

- aktivita v hodinách,	- zodpovědnost,
- aktivita celkově,	- kvalita práce,
- kreativita,	- nepovinné úkoly,
- způsob zpracování úkolů,	- odevzdávání včas,
- pečlivost,	- domácí příprava.

Co hodnotit?

Nutné podmínky k tomu, aby mohl učitel přiměřeně hodnotit:

- hodnotí úkoly, které jsou adekvátní a zvládnutelné s danou úrovní znalosti jazyka,
- hodnotí to, co žáka učil a má ověřeno, že to zvládl při výuce.

Co je adekvátní? Co je pro žáka zvládnutelné? Co pomůže, aby žák mohl úkol zvládnout i přes jazykovou bariéru? Pomůže:

- když učitel včas konzultuje s koordinátorem začleňování/speciálními pedagogy (příp. dalšími členy ŠPP) začleňování vícejazyčných žáků,
- když učitel hodnotí to, co žák už někdy dělal,
- vizualizace,
- nápověda, příklad, výběr z nabídky,
- pomůžou i jiné typy úkolů než mluvení a psaní, např.:
 - třídění,
 - skládání,
 - přiřazování,
 - spojování,
 - doplňování.

Konkrétní příklady typů cvičení následují v podkapitole níže.

Jak získat podklad pro hodnocení, jak ověřit znalost:

- ověřujeme malé kroky, malé dávky – 1 krátký úkol, 2 až 3 věty, kontrolujeme postupně,
- text píše žák tak dlouho, dokud ho nenapíše – píše ho opakovaně, vždy opravíme chyby nebo strukturu a píše ještě jednou, není důležitý delší čas, ale opakované psaní (lze využít s celou třídou),
- uzpůsobíme test či úkol tak, aby v něm byla slovní zásoba, kterou zná (z předchozích hodin nebo z hodin ČDJ),
- test či úkol je na stejné téma, jako má celá třída.

Test či úkol by měl splnit tyto podmínky (ideálně stejný test dostane celá třída):

- obsahuje klíčovou vizualizaci – nákres, graf, schéma,
- dítě doplňuje do vět z nabídky,
- dítě přiřazuje pojmy z nabídky,
- dítě skládá pojmy, obrázky (nemusí to ani obsahovat slova, příp. jen minimálně),
- dítě třídí pojmy, obrázky (nemusí to ani obsahovat slova, příp. jen minimálně),
- dítě spojuje.

Pozor!

Netvoří celé věty, nepopisuje samostatně – má nápovědu.

Dělá pouze to, co už jednou zvládlo – máme ověřeno, že slovům rozumí a že ví, co má dělat.

S přípravou může dle domluvy pomoci učitel ČDJ.

Příklady úkolů

- poskládat za sebou fáze vývinu žáby,
- poskládat za sebou jakoukoli posloupnost – vývoj člověka, historické události,
- přiřadit pojmy ke stavbě rostliny,
- přiřadit pojmy ke schématu koloběhu vody v přírodě,
- přiřadit pojmy k jednotlivým gotickým stavebním prvkům,
- přiřadit události, jména k letopočtům,
- roztrždit obrázky budov k různým stavebním slohům,
- doplnit rodokmen,
- roztrždit živočichy – obrázky nebo pojmy,
- roztrždit choroby podle původu na virové a bakteriální,
- přiřadit jména k událostem na obrázcích,
- spojit jména a události, profesi, literární dílo apod.

Ukázky **grafické vizualizace obsahu** jsou k dispozici na inkluzivniskola.cz a stejně tak **tvorba pracovních listů**, které dané postupy využívají. Ke stažení jsou také vypracované **pracovní listy** k různým vyučovacím předmětům.

Pokud se jedná o **psaní slohového útvaru**, zaměřuje se učitel při hodnocení především na:

- správnou strukturu,
- charakteristické znaky – větné konstrukce, posloupnost,
- logiku a podstatu sdělení.

Pokud se jedná např. o popis, učitel se předem ujistí, že dítě zná slova, kterými má popisovat, a že rozumí zadání. Jeden popis by mělo zkusit „nanečisto“.

Slovní hodnocení a známky

Učitel hodnotí slovním hodnocením nebo známkou na základě domluvy s učitelem ČDJ a asistentem pedagoga (1. stupeň) či zástupcem ředitele (2. stupeň).

Přepis známek do slovního hodnocení (Kritéria hodnocení) je ve sdílené složce **Hodnocení na disku Základní škola. Kritéria hodnocení slovního hodnocení** (resp. přepis do slovního hodnocení) jsou také součástí přílohy příručky (viz příloha č. 4).

Slovní hodnocení (struktura):

- oslovení,
- popis, co se dělo toto pololetí, případně toho, co dítě absolvovalo, pokud bylo ve škole kratší dobu,
- popis výuky jako celek nebo popis jednotlivých předmětů,
- doporučení do budoucna,
- gratulace, přání úspěchů do dalšího vzdělávání.

TIP

Inspirace pro tvorbu slovního hodnocení:

Podrobněji viz například soubor **Slovní hodnocení nejen pro ukrajinské žáky** nebo **Scio webová aplikace s konkrétními větami pro sestavení hodnocení**.

Příloha č. 5 **Slovní hodnocení Victor**, 5. třída (vzor), **slovní hodnocení z vlastní praxe školy Armin**, 3. třída.

Informativní videa k hodnocení ke zhlédnutí od **META, o. p. s.**, a **NPI ČR**.

Hodnocení češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)

Hodnocení ČDJ slouží jako zpráva pro všechny učitele o tom, co se dítě učí v rámci ČDJ a jaké v tom dosahuje úrovně.

Učitel využívá **Podklad pro hodnocení komunikačních kompetencí u dětí z jazykové přípravy – očekávané výstupy** (příloha č. 3) nebo **Záznam o dítěti ke sdílení nebo hodnocení** (příloha č. 2).

Hodnocení se dělá každé čtvrtletí a je učitelům k dispozici ve sdílené **složce ČDJ na disku Základní škola**.

Při hodnocení ČDJ učitel vychází z **Kurikula češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání** (také v tištěné formě v šanonu a na interním disku školy Základní škola, složka Žáci s OMJ).

Příklad hodnocení z ČDJ k inspiraci v příloze č. 6.

Přílohy

Příloha č. 1 – Úrovně znalosti češtiny a základní doporučení

A0 (v kurikulu jako úroveň 1) = nedomluví se

Dítě nereaguje s jistotou ústně, písemně ani jakýmkoli projevem na jednoduché pokyny, otázky (např. Máš...? Otevři. Napiš. Přečti. Rozumíš?). Reaguje pouze, pokud je ze situace jednoznačně zřejmé, o co se jedná, a když učitel doprovází promluvu názornými ukázkami (např. Napiš. – Učitel vezme tužku a píše a pak dá tužku žákovi.). Není schopno zapojit se do provozu třídy a školy bez velmi výrazné pomoci.

Co pomáhá, aby dítě překonalo tuto úroveň: Rozvíjíme slovní zásobu a komunikaci zaměřenou na školní prostředí a nejbližší okolí.

A1 (v kurikulu jako úroveň 1) = domluví se s pomocí

Dítě reaguje věcně správně na jednoduché pokyny, otázky, orientuje se ve známých školních a osobních situacích. Když mluví, může špatně vyslovovat, když píše, může psát s chybami. Jeho projev je jednoduchý (vyjadřuje se jednoslovně nebo ve velmi krátkých větách) a většinou používá nesprávné gramatické tvary. Ve třídě je už schopné učit se názorné věci – např. přiřazovat slova k obrázkům, schémátům třeba i ve složitějším kontextu, pokud je úkol jednoduchý a názorný.

Co pomáhá, aby dítě překonalo tuto úroveň: Rozšiřujeme slovní zásobu okruhů vzdělávacího obsahu ČDJ a podporujeme dítě v těch dovednostech, které jsou nejslabší.

A2 (v kurikulu jako úroveň 2) = domluví se

Dítě se domluví v běžných školních i osobních situacích, reaguje bez problémů slovně, písemně i činem. V jeho projevu se vyskytují gramatické chyby, má nedostatečnou slovní zásobu, nebrání to ale dorozumění s ním. Dítěti na této úrovni nebrání zapojení do třídy, výuky neznalost češtiny na běžné komunikační úrovni. Bude mít ale problémy se slovní zásobou, s jazykovými strukturami k vyjádření složitějších myšlenek a s čtením s porozuměním (texty v učebnici a literární texty). A úroveň znalosti češtiny mu pravděpodobně bude bránit ve školní úspěšnosti.

Co pomáhá, aby dítě překonalo tuto úroveň: Rozvíjíme slovní zásobu a strategie práce s textem, psaní jako pravopis i jako souvislé psaní – využíváme doplňování do jazykových struktur k různým slohovým útvarům. Pracujeme s učiteli v kmenové třídě na stanovení minima a využití názorných pomůcek. Pokud to jde, propojujeme výuku ČDJ s tématy z dalších předmětů.

B1 (kurikulum už tuto úroveň nepokrývá) = nemá problém s běžným vyjadřováním, ale má problém ve výuce – s vyjadřováním, psaním a čtením složitějších textů

Dítě na této úrovni zvládá školní provoz a výuku, ale často naráží na to, že nemá dostatečnou slovní zásobu, dostatečně rozvinuté vyjadřovací schopnosti, špatně píše (většinou označuje jinak hlásky, nedodržuje hranice slov v písmu, velká písmena na začátku vět), nemluví gramaticky správně. Tyto problémy většinou identifikují učitelé.

Co pomáhá, aby dítě překonalo tuto úroveň: Rozvíjíme slovní zásobu a strategie práce s textem, psaní jako pravopis i jako souvislé psaní – využíváme doplňování do jazykových struktur k různým slohovým útvarům. Pracujeme s učiteli v kmenové třídě na stanovení minima v dalších předmětech a využití názorných pomůcek. Pokud to jde, propojujeme výuku ČDJ s tématy z dalších předmětů.

B2 (kurikulum už tuto úroveň nepokrývá) = mluví i rozumí velmi dobře, ale to, že neumí česky jako rodilý mluvčí, mu brání ve školní úspěšnosti

Co pomáhá, aby dítě překonalo tuto úroveň: Poskytujeme dítěti především prostor, aby se mohlo déle souvisle vyjadřovat a pěstovat svůj psaný a mluvený projev mimo provoz plné třídy. Získá tak jistotu v projevu. Pracujeme s učiteli v kmenové třídě na stanovení minima v dalších předmětech a využití názorných pomůcek. Pokud to jde, propojujeme výuku ČDJ s tématy z dalších předmětů. Pracujeme např. s knihami nebo přírodopisem či dějepisem, prvoukou na 1. stupni.

C1 (kurikulum už tuto úroveň nepokrývá) = jeho mluvený i psaný projev se blíží rodilému mluvčímu, může mít ale větší problémy v některé z dovedností, většinou s psaním, které je na nižší úrovni než ostatní dovednosti

Co pomáhá, aby dítě překonalo tuto úroveň: Poskytujeme dítěti především prostor, aby se mohlo déle souvisle vyjadřovat a pěstovat svůj psaný a mluvený projev mimo provoz plné třídy. Získá tak jistotu v projevu. Pracujeme s učiteli v kmenové třídě na stanovení minima v dalších předmětech a využití názorných pomůcek. Pokud to jde, propojujeme výuku ČDJ s tématy z dalších předmětů. Pokud pečujeme o dítě na této úrovni, je to především proto, že jsme se domluvili s jeho učiteli, že mu prospěje trénink jedné dovednosti (psaní nebo gramatika ČDJ), případně vysvětlení nějakých obsahů z vyučování – nejedná se ale o doučování ad hoc, z hodiny na hodinu, ale o dlouhodobější plán. Pracujeme např. s knihami nebo přírodopisem či dějepisem, prvoukou na 1. stupni.

Příloha č. 2 – Záznam o dítěti ke sdílení nebo hodnocení

Jméno:

Jak rozumí – vždy je lepší ověřit, jestli dítě rozumí

Rozumí naučeným slovům.	Zachytí klíčové informace i v neznámém kontextu.
Rozumí ve známých situacích.	Dokáže se zorientovat i v neznámé situaci.
Potřebuje stále stejné instrukce.	Rozumí jednoduchým parafrázím v instrukcích (např. čti, přečtete si).
Potřebuje pomoc – gesta, příklady, obrázky, ukázky.	
Potřebuje, aby se na něj mluvilo pomalu.	

Jak reaguje – vždy je lepší zajistit, aby bylo dítě schopno reagovat (pomocí, ukázkou apod.)

Reaguje neverbálně (např. něco udělá – složí kartičky, spojí, začne kreslit).
Reaguje jednoduše verbálně.
Reaguje s pomocí (např. ukázka, příklad).
Reaguje ve školních situacích částečně samostatně (např. chápe běžná zadání a běžné činnosti).
Reaguje zcela samostatně.

Čtení

Neumí číst.			
Přečte jednotlivá písmena – případně zde poznámka KTERÁ písmena.			
Přečte slova a samostatné věty – slovní zásoba, kterou zná.	Přečte krátký jednoduchý text – cca 5 vět – slovní zásoba, kterou zná.	Vyhledá informace v textu, který obsahuje i neznámou slovní zásobu.	
	S nápovědou (obrázek, nákres, grafický organizér)	Bez nápovědy	Nesouvislý text s nápovědou (obrázek, nákres, grafický organizér) Text bez nápovědy

Psaní

Neumí písmo.
Napíše písmena – případně zde poznámka KTERÁ písmena.
Doplní písmena do slov.
Opíše/přepíše slova.
Doplní slova do vět – vybere z nápovědy.
Napíše samostatně věty podle vzoru.
Napíše samostatně několik vět (3–5).
Napíše krátký text, pokud se ho předem naučí.
Napíše samostatně krátký text.

Příloha č. 3 – Podklad pro hodnocení komunikačních kompetencí u dětí z jazykové přípravy – očekávané výstupy

Příprava se uskutečňuje v rozsahu 100 až 200 hodin po dobu nejvýše 10 měsíců a je určena žákům, kteří plní povinnou školní docházku na území České republiky nejvýše 12 měsíců. Orientační délku jazykové přípravy určí ředitel školy, ve které žák plní povinnou školní docházku, podle znalostí žáka ověřených na základě jednoduché diagnostiky. **Žáci 1.–2. ročníku bez znalosti češtiny jsou vzděláváni podle úrovně 1 kurikula ČDJ. Žáci 3.–9. ročníku s neznalostí nebo velmi malou znalostí jazyka výuky jsou vzděláváni podle úrovně 1 nebo 2.**

Počet hodin výuky češtiny, které má dítě za sebou	Úroveň
40–50	1. úroveň – základní znalost a orientace
180–200	2. úroveň – komunikační znalost
350–400	Pokročilý – je schopen se relativně samostatně zapojit do výuky, v nových složitějších situacích potřebuje pomoc/podporu
700–800	Blíží se rodilému mluvčímu

(zdroj – dokumenty k Společnému evropskému referenčnímu rámci pro jazyky)

Žáci na 1. úrovni (tj. mají za sebou cca 40–50 hodin výuky češtiny jako cizího jazyka):

- podle individuálních schopností,
- zásadní podmínka je, že nepožadujeme, aby sami tvořili věty – ani v mluveném, ani v psaném projevu.

Mluvení

Při mluvení užívá pouze naučená slova a slovní spojení.

Může mluvit i v krátkých větách.

Může samostatně sdělovat naučené informace.

Může samostatně klást naučené otázky.

Samostatně pojmenuje předměty, osoby, jevy spojené s tématem, které zná.

Jednoduchým způsobem vyjádří, že něčemu nerozumí, omluví se.

Porozumění

Zachytí známá slova, která se týkají tématu.

Krátce verbálně nebo neverbálně reaguje na otázky spojené s tématem, které zná.

Reaguje na instrukce, které zná.

Psaní

Píše primárně slova a slovní spojení s vizuální oporou.

Může ale podle individuální zralosti psát i krátké věty, které se týkají osvojovaného tématu a situací, které se ho bezprostředně týkají.

Opíše slova a fráze spojené s tématem podle předlohy.

Doplní do textu slova spojená s tématem, vždy s nápovědou – obrázek a např. první písmeno a/nebo výběr slov z tzv. slovní banky.

Čtení

Čte (např. z tabule, ze sešitu, z učebnice) slova spojená s tématem, **krátké jednoduché věty a ustálené pokyny a instrukce.**

Vyhledá informace v krátkém zjednodušeném textu vztahujícím se k tématu.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

...META*~

Žáci na 2. úrovni (tj. mají za sebou cca 180–200 hodin výuky češtiny jako cizího jazyka): všechny kompetence jsou závislé na tom, že se žák nejprve obeznámil se slovní zásobou a větami, které má používat.

Aktivně se účastní rozhovorů na téma, které zná.

Samostatně říká naučená slova, věty, fráze, otázky, které se týkají tématu, které zná (např. sděluje informace o sobě, požádá o pomoc v obvyklých známých situacích).

Vyjádří, že nerozumí, a v některých případech jednoduše vyjádří, čemu nerozumí.

Jednoduše se omluví, že něco nemá, zapomněl.

Zachytí klíčové informace, pokud někdo mluví o tématu, které zná.

Reaguje na otázky a instrukce spojené s tématem, které zná, a na jejich jednoduché varianty.

Reaguje neverbálně i verbálně na větší množství otázek, které se týkají tématu, které zná.

Čte s porozuměním (např. z tabule, ze sešitu, z učebnice) instrukce a krátké jednoduché věty, které se týkají tématu, které zná.

Vyhledá informace a klíčová slova v krátkém textu spojeném s tématem, které zná.

Doplní do textu slova a věty spojené s tématem, které zná.

Napíše několik jednoduchých vět spojených s tématem, které zná.

Příloha č. 4 – Přepis známek do slovního hodnocení (kritéria hodnocení) a pravidla pro hodnocení (obecná)

Vyberte alespoň 5–6 odpovídajících vět a přidejte k nim škálu 1–4.

Slovní hodnocení píšeme ve 2. os. jednotného čísla.

1. Plní samostatně
2. S menší dopomocí
3. Nutná velká dopomoc
4. Nezvládá

Například: S menší dopomocí se aktivně zapojuješ do výuky anglického jazyka. Osvojuješ si vlastní metody učení, např. výrobu kartiček. Své znalosti slovíček uplatňuješ při tvoření vět. Nasloucháš druhým. Dodržuješ domluvená pravidla, ale práci často nedokončíš.

Kompetence

Kompetence	Výstup
K učení	Aktivně se zapojuje. Osvojuje si vlastní metody učení. Využívá své poznatky a dovednosti. (Vyhledává radu a podporu pro zlepšení výsledku.)
K řešení problémů	Rozpozná problém a uvědomuje si nutnost řešení. Vyhledá adekvátní pomoc.
Komunikativní	Naslouchá druhým. Rozvíjí pasivní i aktivní slovní zásobu v písemném i ústním projevu. Dbá na pravidla slušného chování.
Sociální a personální	Učí se pracovat ve skupině. Udržuje pořádek. Učí se respektovat ostatní.
Občanské	Zajímá se o věci kolem sebe. Respektuje odlišnost lidí a jejich hodnot. Zapojuje se do kulturního dění a sportovních aktivit.
Pracovní	Vytváří si pracovní návyky. Dodržuje domluvená pravidla pro práci. Přispívá k práci skupiny. Práci dokončí.

Pravidla pro hodnocení:

- všechny známky musí být řádně zapsány ve Škole online (nelze dopisovat x známek najednou a na poslední chvíli, dítě pak ztrácí možnost na opravu), musí být jasné, za co dítě známku získalo,
- hodnotíme rovnoměrně všechny složky daného předmětu (testy, písemné práce, projekty, referáty, ústní projev, práce s textem, práce v hodinách, spolupráce ve skupině atd., v českém jazyce například nemůže být hodnocení tvořeno pouze na základě známek z mluvnice),
- do celkového hodnocení promítáme i vztah k předmětu (píli), žák musí konkrétně předem vědět, co to v daném předmětu znamená,
- u dětí se specifickými výukovými potřebami při hodnocení (průběžném i celkovém) vždy postupujeme v souladu s doporučením PPP,
- u žáků s OMJ vždy zohledňujeme dosaženou úroveň znalostí ČJ, a to ve všech předmětech.

Hodnocení žáků z Ukrajiny s vízem dočasné ochrany:

Všichni žáci, kteří přišli do školy na jaře 2021 nebo kdykoli v průběhu školního roku 2022/2023, musí být ve druhém pololetí hodnoceni ze všech předmětů známkami (kromě 1. ročníku – slovní hodnocení, vždy je nutno přihlídnout k dosažené úrovni znalostí ČJ, zapojování se do práce ve třídě, snaze a plnění úkolů – viz metodický pokyn MŠMT).

Příloha č. 5 – Slovní hodnocení

Victor, 5. třída (vzor)

Milý Victore,

v tomto čtvrtletí jsme se seznámili s tématem jídlo a oblečení. Společně jsme navštívili několik obchodů a zpracovali postery, kterými jsme vyzdobili naši třídu. Používáme kalendář a seznámili jsme se s některými událostmi a osobnostmi české historie a kultury.

Dokázal ses zorientovat v tématech, většinou rozeznáš ovoce a zeleninu, zvládneš komunikaci v restauraci. Zvládáš pojmenovat oblečení a bez nápovědy popíšeš, co mají různí lidé na sobě. Aktivně se účastníš rozhovorů o jídle a oblečení, pokud nerozumíš, bez problémů se dokážeš zeptat. Pokud se soustředíš, dokážeš zachytit informace, které potřebuješ. Někdy se ti nedaří přestat si hrát s věcmi na lavici a poslouchat. Pokud neposloucháš instrukce, nedaří se ti plnit zadané úkoly. Pokud se soustřeďíš, dokážeš s pomocí obrázků a posterů reagovat na otázky, které se týkají historie a osobností českých dějin. Používáš samostatně 4. pád podstatných i přídavných jmen v j. č. i mn. č. ve větách Máte...? Potřebuju... Chtěl/a bych... Prosím. Někdy chybuješ, když píšeš číslovky. Dokážeš přečíst letopočty a zvládáš jejich výslovnost. Znáš formát data. Většinou používáš správně tvary řadových číslovek a 2. pád názvů měsíců. Najdeš datum správně v českém kalendáři. Názvy měsíců napíšeš sám pravopisně správně. Když vyprávíš, co jsi dělal, používáš bez pomoci minulý čas – šel jsem, viděl jsem, bylo tam a podobně. Doporučuju ti dál pracovat na výslovnosti i psaní dě, tě, ně, di, ti, ni a de, te, ne a dy, ty, ny. Pomůžu ti procvičovat psaní á, é, í, ý, ó, ú, ů.

ČJ:

- S pomůckou poznáš nadřazené a podřazené slovo.
- Dokážeš s pomůckou u konkrétních slov z tématu jídlo rozeznat, jestli jsou to synonyma, homonyma, antonyma.
- Rozumíš, co znamenají číslovky.
- Dokážeš u některých slov poznat kořen slova.

Nauka o světě:

- Orientuješ se v českém kalendáři.
- Znáš některé významné osobnosti z české historie (např. svatý Václav, Cyril a Metoděj, B. Němcová, T. G. Masaryk, V. Havel aj.).
- Seznámil ses se státními symboly a chápeš smysl tradic a koloběh roku (svátky, masopust, Velikonoce).
- Dokážeš podle obrázků popsat proměny přírody během roku.

Přeju ti, aby se ti v dalším pololetí dařilo, a těším se na společnou práci.

Armin, 3. třída (školní praxe)**ČJ 1. třída**

Plynule přečteš krátkou větu bez porozumění. Bez problému přečteš česká slova a nakreslíš k nim obrázek. Zatím ještě nedokážeš převyprávět plynulý text svými slovy. Poznáš všechny tvary velkých i malých tiskacích i psacích písmen abecedy. Přepíšeš slova vázaným písmem bez větších chyb.

Rozumíš slovům opačného významu (malý x velký). Vytleskáš slovo na slabiky. Rozeznáš bez chyby hlásku, slabiku a slovo. Určíš počet slov ve větě. Rozumíš pokynům paní učitelky a snažíš se česky dorozumět se svými spolužáky.

ČLS

Při výuce spolupracuješ se svými spolužáky se zaujetím a částečně rozumíš probíranému učivu. Dokážeš vyjmenovat dny v týdnu, části dne, roční období a změny v přírodě. Rozeznáš ovoce a zeleninu, barvy, členy rodiny a domácí i hospodářská zvířata. Pracuješ s dopomocí paní učitelky nebo asistentky pedagoga. Oceňuji tvou snahu a svědomitost ve vyučování.

Příloha č. 6 – Příklady slovního hodnocení z ČDJ

Ivana, 6. ročník

Tematický okruh ČDJ v 1. čtvrtletí – Já a místo, kde jsem, žiji (osobní údaje, orientace ve škole a ve třídě, ve školním provozu – omluvy, žádosti, instrukce, slovesa činností ve škole – a ve vlastním volném čase – úvod, cesta do školy, koncept času, časová osa a slovesa)

Průběžná navrhovaná známka: **2-**

Slovní hodnocení

Mluvení, porozumění – Ivana dokáže vyjádřit žádost, přání, omluvit se, dokáže sdělit, co dělala či co bude dělat, dokáže mluvit o školním provozu – rozumí rozvrhu hodin, jednotlivým předmětům a dokáže adekvátně odpovídat na otázky, které se toho týkají. Nepoužívá ale gramaticky správné struktury – pouze pokud se výuka soustředí přímo na trénink konkrétních vět a tvarů slov. V běžné komunikaci rozumí, pokud učitel uzpůsobí tempo řeči, dělá dostatečně dlouhé pauzy a případně danou otázku, instrukci zopakuje různými způsoby. Ve známém kontextu rozumí a reaguje velmi dobře.

Další čtvrtletí: získat jistotu v mluvení, rozšířit slovní zásobu a větné struktury v běžné komunikaci, upevňovat porozumění ve známém kontextu a postupně rozšiřovat varianty

Gramatika ČDJ – slovesa: velmi dobře časuje slovesa v přítomném čase, když se soustředí, dokáže je správně používat, rozumí konceptu časové osy a adekvátně používá tvary minulého, budoucího a přítomného času; jména: rozumí konceptu skloňování. Používá tvary 6. a 4. pádu v kontextu, pokud se soustředí pouze na daný jev.

Další čtvrtletí: naučenou gramatiku používat i mimo přímý nácvik, postupovat v souladu s posloupností v ČDJ

Čtení, výslovnost – zvládá velmi dobře, pokud se soustředí.

Další čtvrtletí: výslovnost delších slov

Psaní – označování hlásek písmeny zvládá dobře.

Další čtvrtletí: trénink souvislého psaní – krátké útvary, např. popis nebo vyprávění o sobě

ČJ – pojmy a třídění:

1. souhláska
 - tvrdá, měkká, obojetná, háčky, čárky, samohláska: dlouhá, krátká
 - ovládá výborně (pojmy i třídění)
2. podstatné jméno, sloveso, předložka
 - poznává slovesa a chápe pojem, pozná podstatná jména, ale nepřirazuje k pojmu „podstatná jména“

Další čtvrtletí: trénink třídění slovních druhů (výběr), případně i základní skladební dvojice; mluvnické kategorie

Dáša, 8. ročník

Tematický okruh ČDJ v 1. čtvrtletí – Já a místo, kde jsem, žiji (osobní údaje, orientace ve škole a ve třídě, ve školním provozu – omluvy, žádosti, instrukce, slovesa činností ve škole – a ve vlastním volném čase – úvod, cesta do školy, koncept času, časová osa a slovesa)

Průběžná navrhovaná známka: 1

Slovní hodnocení

Dáša si velmi rychle osvojuje slovní zásobu i gramatické struktury, je bystrá a pracovitá. Za první čtvrtletí udělala v ČDJ velký pokrok.

Mluvení, porozumění – dokáže vyjádřit žádost, přání, omluvit se, dokáže sdělit, co dělala či co bude dělat, dokáže mluvit o školním provozu – rozumí rozvrhu hodin, jednotlivým předmětům a dokáže adekvátně odpovídat na otázky, které se toho týkají. Velmi rychle si osvojuje gramaticky správné struktury a ty pak používá. V běžné komunikaci rozumí, pokud jí v tom nebrání výrazná neznalost slovní zásoby. Ve známém kontextu rozumí a reaguje velmi dobře.

Další čtvrtletí: rozšířit slovní zásobu a větné struktury v běžné komunikaci

Gramatika ČDJ – slovesa: velmi dobře časuje slovesa v přítomném čase, dokáže je správně používat, rozumí konceptu časové osy a adekvátně používá tvary minulého, budoucího a přítomného času, jména: rozumí konceptu skloňování. Používá tvary 6., 4. a 7. pádu v kontextu.

Další čtvrtletí: postupovat v souladu s posloupností v ČDJ, upevnit používání pomocného slovesa být v minulém čase

Čtení, výslovnost – zvládá velmi dobře.

Další čtvrtletí: výslovnost delších slov

Psaní – označování hlásek písmeny zvládá dobře.

Další čtvrtletí: trénink souvislého psaní – krátké útvary, např. popis nebo vyprávění o sobě, pravopis

ČJ – pojmy a třídění:

1. souhláska
 - tvrdá, měkká, obojetná, háčky, čárky, samohláska: dlouhá, krátká
 - ovládá výborně (pojmy i třídění)
2. podstatné jméno, sloveso, předložka, slovní druhy
 - chápe pojmy a třídí bez problémů

Další čtvrtletí: trénink třídění slovních druhů (výběr), případně i základní skladební dvojice; mluvnické kategorie

